

Разовій раді для проведення захисту дисертації на
здобуття ступеня доктора філософії з психології та
менеджменту персоналу за спеціальностями
053 Психологія та 073 Менеджмент (шифр ДФ 35.725.110)
у Львівському державному університеті
внутрішніх справ МВС України
(7900, м. Львів, вул. Городоцька, 26)

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційне дослідження Целех Ірини Володимирівни
«Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом
стресогенних чинників»**

**представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з психології
та менеджменту персоналу за спеціальностями
053 Психологія, 073 Менеджмент**

Актуальність тематики дисертаційного дослідження

Особливості емоційного стану вагітної жінки привертають увагу вчених вже дуже багато часу. Психоемоційний стан є складним поєднанням психологічних та емоційних процесів, які визначають, як людина почувається, реагує на різні ситуації та взаємодіє з навколишнім середовищем.

Воєнні дії є одним із найсильніших стресогенних факторів, які можуть мати глибокий вплив на психоемоційний стан людей. Вагітні жінки в цей час зазнають значного стресу, що може впливати як на їхнє власне здоров'я, так і на здоров'я та розвиток майбутньої дитини. Воєнні конфлікти спричиняють серйозні психологічні та фізичні навантаження, які можуть призвести до тривожності, депресії, посттравматичного стресового розладу та інших психоемоційних розладів.

Емоційний стрес матері під час вагітності може мати серйозні наслідки для її здоров'я та здоров'я майбутньої дитини. Дослідження емоційної сфери можуть допомогти виявити ризикові фактори, які можуть призвести до передчасних пологів, низької ваги при народженні та інших проблем.

Дослідження дасть змогу отримати нові знання з означеної тематики, які будуть корисними для практичних психологів, лікарів, можуть використовуватись при викладанні навчальних курсів та в едукативній практиці.

З цих міркувань, робота Пелех Ірини Володимирівни «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників», подана на рецензію на здобуття ступеня доктора філософії є актуальною та своєчасною, має важливе теоретичне та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних тем кафедри теоретичної психології Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (2018-2021 рр., державний реєстраційний номер: 0118U005373), «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та поствоєнної реабілітації» (відкрита 2022 р., державний реєстраційний номер: 0122U002532).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Сформульовані у дисертаційній роботі та опубліковані Пелех І.В. в наукових працях теоретичні положення, висновки та рекомендації відповідають встановленим вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень. Це зумовлено вдалим і чітким визначенням дисертанткою мети і завдань, окресленням об'єкта і предмета дослідження, а також використанням як загальнонаукових, так і спеціально-психологічних методів пізнання. Положення, висновки і рекомендації, викладені та сформульовані у дисертаційному дослідженні, ґрунтуються на широкому використанні як вітчизняних, так і зарубіжних наукових джерел, а також результатах проведених опитувань, участь у яких загалом взяли 158 респондентів. Положення дисертації доведено із належною логічною послідовністю та доказовістю за допомогою статистичних методів опрацювання даних. Загалом, ознайомлення із змістовним наповненням дисертаційної роботи Пелех І. В. дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, що представлено в ній характеризуються

повнотою дослідження, послідовною та логічною структурною побудовою, що свідчить про цілісність дослідження.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що запропонована дисертація є науковим дослідженням в Україні, у якому комплексно описано особливості психоемоційних переживань вагітних жінок під впливом сильного стресу, спричиненого війною.

Серед найбільш важливих наукових результатів, що визначають новизну дисертаційної роботи можна відзначити:

- теоретично обґрунтовано та описано особливості психоемоційної сфери вагітних жінок під дією стресогенних чинників, зокрема, воєнних дій, а також емпірично визначено та проаналізовано ці особливості.
- побудовано емпірико-теоретичну модель психоемоційних переживань вагітних жінок під дією стресогенних чинників.
- запропоновано та розроблено програму психологічного супроводу вагітних жінок, які перебувають під дією стресогенних чинників.

Структура і зміст дисертаційної роботи

Дисертація складається з вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі: Теоретико-методологічні основи особливостей емоційної сфери вагітних жінок, проведено аналіз літератури та представлена теоретична база з метою розкриття ключових концепцій емоцій та емоційних станів, стресогенних чинників, емоційної стійкості, особливостей переживання вагітності, стресу, емоційних переживань вагітних жінок під час стресогенних чинників.

У другому розділі: Емпіричний аналіз дослідження психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників, викладено дизайн та аналіз дослідження, представлено та обґрунтовано результати дослідження, зроблено висновки.

У третьому розділі: Програма психологічного супроводу вагітних жінок, що перебувають під впливом стресогенних чинників, запропоновано

психологічну програму супроводу для вагітних жінок, які перебувають в стресових умовах та потребують підтримки.

Високий рівень компетентності Пелех І.В. у досліджуваній темі відображають зроблені нею теоретично та статистично обґрунтовані висновки до проведеного дослідження, а також розроблені нею фахові рекомендації для практичних психологів, що працюють з вагітними жінками, та окреслення напрямку психологічного супроводу та створення підтримуючих програм, що направлені на відновлення психоемоційного стану після та під час стресової події. Дисертаційна робота є самостійним, цілісним і завершеним дослідженням, в якому представлено теоретичні та практичні аспекти емоційних переживань вагітних жінок та впливу воєнних дій на ці переживання. Робота містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати, що є суттєвим внеском у розвиток вітчизняної психології.

Теоретичне та практичне значення одержаних здобувачем результатів

Результати наукового пошуку І. В. Пелех мають вагоме теоретичне і практичне значення. Теоретичні обґрунтування, що представлені авторкою в дисертаційній роботі, розширюють та доповнюють сучасні знання про психоемоційні переживання вагітних жінок, що супроводжуються стресогенними чинниками.

Практичне значення полягає в тому, що сформульовані в роботі теоретичні положення та отримані результати емпіричного дослідження використані у навчальних програмах таких курсів як: «Загальна психологія», «Психологія особистості», «Практикум з психології особистості», «Психологія емоцій та мотивація», «Психологія розвитку», «Основи психологічного консультування», «Техніки психологічної корекції та супроводу», «Основи арт терапії», «Психологія сім'ї та сімейне консультування», «Медична психологія».

Зокрема, результати дослідження були використані в підготовці таких лекцій як: «Пренатальний та перенатальний період. Особливості роботи психолога з вагітними», «Особливості роботи в діаді мама-немовля»,

«Психоаналітичні теорії розвитку, М. Кляйн, В. Біон», «Формування теорії прив'язаності».

Також результати дослідження застосовувались при практичній консультативно психологічній роботі з вагітними пацієнтками у клініках.

Повнота викладу матеріалу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації: Зміст та результати дисертації відображені у 13 публікаціях: 6 статей у науково фахових виданнях, включених до переліку, затвердженого МОН України; 7 тез доповідей на наукових конференціях.

Відомості про дотримання академічної доброчесності

У поданій на рецензування дисертації та наукових публікаціях Пелех Ірини Володимирівни порушення академічної доброчесності не виявлено. Робота не містить ознак академічного плагіату чи інших порушень, які могли би поставити під сумнів самостійний характер виконання дисертанткою представленої наукової роботи. Це дозволяє зробити висновок про дотримання авторкою вимог академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Хоча дисертаційне дослідження Пелех І.В. загалом виконане на достатньо високому рівні, можна вказати декілька зауважень-рекомендацій, а саме:

- У роботі охоплено великий спектр чинників, які можуть впливати на психоемоційний стан вагітних жінок, проте варто більш детально охопити особливості індивідуальних умов життя кожної жінки окремо, зокрема, соціальна підтримка, родинні умови та особливості здоров'я вагітних жінок. Детальніше дослідження цих факторів дасть глибше бачення для кращого розуміння виникнення та подолання стресу.

- Також виходячи з детальнішого охоплення індивідуальних особливостей, варто звернути увагу на ресурсні сторони життєвих умов, які допомагають справлятися з кризовими ситуаціями. Це дозволить більш ширше охопити спектр емоційних переживань.

- Ще однією рекомендацією є те, що було б добре включити в дослідження фізіологічні виміри, наприклад поміряти рівень кортизолу чи ЧСС, для більш комплекснішого розуміння психоемоційного стану вагітної.

Вказані зауваження та окреслені недоліки не впливають на загальну високу оцінку та не спростовують одержаних наукових результатів дисертаційної роботи Пелех І.В.

Висновок щодо відповідності дисертаційної роботи нормам

Дисертація Пелех Ірини Володимирівни на тему «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників» подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» є самостійним завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано наукове завдання теоретичного обґрунтування та емпіричного визначення особливостей переживань вагітних жінок. Отримані результати дають змогу створити ефективну систему підтримки вагітним жінкам під час кризи з можливістю її гнучкого розширення. Вважаю, що за актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Особливості психоемоційних станів вагітних жінок під впливом стресогенних чинників» відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (із змінами) та п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а її авторка, Пелех Ірина Володимирівна, за результатами публічного захисту заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія».

Рецензент:

**доцент кафедри загальної та
соціальної психології ННІУПБ
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат психологічних наук, доцент**

Оксана ХРИСТУК